

COVID-19 PANDEMİSİNDE BİRİNCİ BASAMAKTA BAKIM VE İZLEM SÜRECİ

"Sorunlar, Çözümler ve Geleceğe İlişkin Öneriler"

Editörler

Dr. Öğr. Üyesi Emine ÖNCÜ

Doç. Dr. Sevil ALBAYRAK

© Copyright 2022

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademisyen Kitabevi A.Ş.'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

ISBN	Sayfa ve Kapak Tasarımı
978-625-8125-12-2	Akademisyen Dizgi Ünitesi
Kitap Adı	Yayıncı Sertifika No
COVID-19 Pandemisinde Birinci Basamakta Bakım ve İzlem Süreci	47518
Editörler	Baskı ve Cilt
Emine ÖNCÜ ORCID iD: 0000-0001-6660-1640	Vadi Matbaacılık
Sevil ALBAYRAK ORCID iD: 0000-0001-9787-5716	Bisac Code MED022090
Yayın Koordinatörü	DOI
Yasin DİLMEN	10.37609/akya.1393

UYARI

Bu üründe yer alan bilgiler sadece lisanslı tıbbi çalışanlar için kaynak olarak sunulmuştur. Herhangi bir konuda profesyonel tıbbi danışmanlık veya tıbbi tanı amacıyla kullanılmamalıdır. Akademisyen Kitabevi ve alıcı arasında herhangi bir şekilde doktor-hasta, terapist-hasta ve/veya başka bir sağlık sunum hizmeti ilişkisi oluşturmaz. Bu ürün profesyonel tıbbi kararların eşleniği veya yedeği değildir. Akademisyen Kitabevi ve bağlı şirketleri, yazarları, katılımcıları, partnerleri ve sponsorları ürün bilgilerine dayalı olarak yapılan bütün uygulamalardan doğan, insanlarda ve cihazlarda yaralanma ve/veya hasarlardan sorumlu değildir.

İlaçların veya başka kimyasalların reçete edildiği durumlarda, tavsiye edilen dozunu, ilacın uygulanacak süresi, yöntemi ve kontraendikasyonlarını belirlemek için, okuyucuya üretici tarafından her ilaca dair sunulan güncel ürün bilgisini kontrol etmesi tavsiye edilmektedir. Dozun ve hasta için en uygun tedavinin belirlenmesi, tedavi eden hekimin hastaya dair bilgi ve tecrübelerine dayanak oluşturması, hekimin kendi sorumluluğundadır.

Akademisyen Kitabevi, üçüncü bir taraf tarafından yapılan ürüne dair değişiklikler, tekrar paketlemeler ve özelleştirmelerden sorumlu değildir.

GENEL DAĞITIM

Akademisyen Kitabevi A.Ş.

Halk Sokak 5 / A Yenışehir / Ankara
Tel: 0312 431 16 33
siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

ÖNSÖZ

Yeni yüzyılda küresel servet her zamankinden daha yüksek olmasına rağmen, insanların çoğu gelecek hakkında daha endişelidir. Bu endişeler Yeni Koronavirüs Hastalığı (COVID-19) Pandemisi ile birlikte daha da artmıştır. Yabani virüslerin kendi içinde kısmen kontrol edilebildiği ekosistemler, sermayenin liderliğinde bozunurken; bu süreçte ortaya çıkan COVID-19 pandemisi yetersiz halk sağlığı önlemleri ile birlikte sağlık, sosyal, siyasi, iktisadi sonuçları ile tüm dünyanın sağlığını uzunca süre tehdit edeceğe benzemektedir.

Gelecekte önemli düzeyde artışa geçeceği öngörülen krizlerin ve afetlerin kontrolünde birinci basamak sağlık hizmetleri kilit durumdadır. Bu kurumlarda krizlerde ve afetlerde izlenecek tedavi, izlem ve bakım şemalarının geliştirilmesi zorunlu görünmektedir. Bu zorunluluktan hareketle, farklı disiplinlerden, ancak tümü halk sağlığına gönül vermiş araştırmacılarca hazırlanan bu kitabın ana fikri 18 Eylül 2021 tarihinde gerçekleştirilen COVID-19 Pandemisinde Birinci Basamakta Bakım ve İzlem Süreci Sempozyumunda atıldı. Sempozyuma katılan konuşmacılar kendi bölümlerini genişleterek kitaba katkı verdiler.

On bölümden oluşan kitapta Handan TERZİ koruyucu sağlık hizmetlerinin sunumunda dünyaya örnek ülkelerin halk sağlığı hemşireliği örgütlerinin ve ülkemizde Halk Sağlığı Hemşireliği Derneğinin pandemi sürecindeki çalışmalarını sundu. Mine YURDAKUL küresel salgında ulusal ve uluslararası rehberler doğrultusunda birinci basamakta gebe ve lohusa izlemelerine yönelik önerileri ve bakım modellerini değerlendirirken, Meltem AYDIN BEŞEN, kadınların sağlık hizmetinden yararlanmaya yönelik tutum ve davranışlarında değişiklikleri ele aldı. Gizem DENİZ BÜYÜKSOY okulların kapatılması, artan şiddet, aksayan hizmetler ve pandeminin derinleştirdiği sosyoekonomik eşitsizliklerin çocuk sağlığına etkilerini değerlendirirken birinci basamakta hemşirelerin izlemi ve ev ziyaretlerinin önemini vurguladı. Pandeminin getirdiği sorunlarla birlikte ayrımcılığın, yoksulluğun ağırlaşan sonuçlarıyla karşı karşıya kalan yaşlıların yaşadığı zorluklar, bu zorlukların kontrolünde birinci basamağın rolü Kamuran ÖZDİL tarafından tartışıldı. Emine ÖNCÜ

hazırladığı bölümde, pandemi sonrası tırmanışa geçmesi beklenen bulaşıcı olmayan hastalıklar sendemiğini değerlendirdi. COVID-19 pandemisine ülkelerin verdiği yanıt, bu süreçte ülkemizde Aile Sağlığı Merkezlerinin durumu, sorunlar ve bu kurumlarda çalışan hemşirelerin durumunu elen alan bölüm, Aslıhan ÇATIKER tarafından hazırlandı. Sevil ALBAYRAK, dünyada ve ülkemizde pandemi sürecinde tarama ve izlem çalışmalarını değerlendirdi. COVID-19 pandemisinin olumsuz etkilerinden kurtulabilmek için çok kısa sürede etkinliği yüksek aşilar geliştirilmiş olmasına rağmen, dünyada düşük aşilama oranlarının nedenleri Sümbüle KÖKSOY VAYISOĞLU tarafından incelendi. Son olarak temel sağlık hizmetlerinin toplumla bütünleştirilmesi ve toplumda pandemi müdahalesinin güçlendirilmesi konusunu Şenay ŞERMET KAYA tartıştı. Her bölümde konunun özelliğine göre bakım, izlem ve çözüm önerilerine yer verildi.

Hazırlanan kitabın kamucu bir anlayışla yürütülecek birinci basamak sağlık hizmetlerinde afetlere hazırlıkta yol gösterici olabileceğine inanışımızla, okuyuculara daha iyi günleri paylaşacağımız bir gelecek diliyoruz...

Emine ÖNCÜ
Sevil ALBAYRAK

İÇİNDEKİLER

Bölüm 1	COVID-19 PANDEMİSİ SÜRECİNDE ULUSLARARASI VE ULUSAL HALK SAĞLIĞI HEMŞİRELİĞİ ÖRGÜTLERİNİN ÇALIŞMALARI 1
	<i>Handan TERZİ</i>
Bölüm 2	COVID-19 PANDEMİ SÜRECİNDE BİRİNCİ BASAMAKTA GEBE VE LOHUSA İZLEMİ 9
	<i>Mine YURDAKUL</i>
Bölüm 3	COVID-19 PANDEMİ SÜRECİNDE GEBE VE LOHUSALARIN YAŞADIKLARI SORUNLAR 23
	<i>Meltem AYDIN BEŞEN</i>
Bölüm 4	COVID-19 PANDEMİSİNDE BİRİNCİ BASAMAK SAĞLIK HİZMETLERİNDE BEBEK VE ÇOCUK İZLEMİ 33
	<i>Gizem Deniz BÜYÜKSOY</i>
Bölüm 5	COVID-19 PANDEMİ SÜRECİNDE BİRİNCİ BASAMAK SAĞLIK HİZMETLERİNDE YAŞLI İZLEMİ 47
	<i>Kamuran ÖZDİL</i>
Bölüm 6	COVID-19 PANDEMİSİNDE BİRİNCİ BASAMAKTA BULAŞICI OLMAYAN HASTALIKLARIN İZLEMİ VE BAKIM YÖNETİMİ 61
	<i>Emine ÖNCÜ</i>
Bölüm 7	COVID-19 PANDEMİSİNDE AİLE SAĞLIĞI MERKEZLERİNDE SALGIN YÖNETİMİ 83
	<i>Aslıhan ÇATIKER</i>

Bölüm 8	COVID-19 PANDEMİ SÜRECİNDE BİRİNCİ BASAMAKTA FİLYASYON ÇALIŞMALARI	97
	<i>Sevil ALBAYRAK</i>	
Bölüm 9	COVID-19 PANDEMİ SÜRECİNDE AŞI KARARSIZLIĞI.....	109
	<i>Sümbüle KÖKSOY VAYISOĞLU</i>	
Bölüm 10	COVID-19 PANDEMİSİNDE TEMEL SAĞLIK HİZMETLERİNİN TOPLUMLA BÜTÜNLEŞİK SUNUMU VE TOPLUMUN GÜÇLENDİRİLMESİ.....	127
	<i>Şenay ŞERMET KAYA</i>	

YAZARLAR

Doç. Dr. Sevil ALBAYRAK

Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Gülhane Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü, Ebelik AD
ORCID iD: 0000-0001-9787-5716

Dr. Öğr. Üyesi Meltem AYDIN BEŞEN

Mersin Üniversitesi İçel Sağlık Yüksekokulu
Ebelik Bölümü, Ebelik AD
ORCID iD: 0000-0003-3012-7531

Dr. Öğr. Üyesi Gizem Deniz BÜYÜKSOY

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Halk Sağlığı Hemşireliği AD
ORCID iD: 0000-0003-2957-2451

Dr. Öğr. Üyesi Aslıhan ÇATIKER

Ordu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Hemşirelikte Öğretim AD
ORCID iD: 0000-0001-8102-6795

Dr. Öğr. Üyesi Emine ÖNCÜ

Mersin Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi, Halk Sağlığı Hemşireliği AD
ORCID iD: 0000-0001-6660-1640

Öğr. Gör. Dr. Kamuran ÖZDİL

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Sağlık Bakım Hizmetleri Bölümü
ORCID iD: 0000-0003-0852-7854

Dr. Öğr. Üyesi Şenay ŞERMET KAYA

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Semra ve Vefa Küçük Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü
ORCID iD: 0000-0001-7949-1727

Dr. Öğr. Üyesi Handan TERZİ

Ufuk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu, Hemşirelik Bölümü
ORCID iD: 0000-0001-8450-4481

Dr. Öğr. Üyesi Sümbüle KÖKSOY VAYISOĞLU

Mersin Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi, Halk Sağlığı Hemşireliği AD
ORCID iD: 0000-0002-3302-037X

Doç. Dr Mine YURDAKUL

Mersin Üniversitesi, İçel Sağlık Yüksekokulu, Ebelik Bölümü, Ebelik AD
ORCID iD: 0000-0001-9835-092X